

AIKAA AURINGOSTA

Koptikristillisyys on yksi vanhoista kristinuskon haaroista, jota harjoitetaan erityisesti Egyptissä ja Etiopissa. Koptikristillisyys eroaa jonkin katolisesta kristinuskosta lähinnä käsityksessä Jeesuksen olemuksen jumalallisuudesta ja inhimillisyydestä. Katolisen opin mukaan Kristuksella oli kaksi luontoa yhdessä persoonassa, jumalallinen ja inhimillinen, kun taas koptien mukaan Kristuksella oli yksi luonto, jossa jumalallisuus ja inhimillisyys yhdistyivät. Opillisten erojen lisäksi koptilaisella kirkolla on myös oma kalenteri.

KOPTILAINEN KALENTERI

Koptilainen kalenteri eli aleksandrialainen kalenteri on koptilaisen kirkon käyttämä kalenterijärjestelmä. Se pohjautuu muinaisen Egyptin kalenteriin ja on Egyptissä nykyäänkin käytössä. Etiopian paikallinen kalenteri perustuu myös koptikalenteriin. Etiopialaisen kalenterin kuukaudet vastaavat täsmälleen koptilaisen kalenterin kuukausia, mutta niillä on eri nimet.

Egyptiläisten kalenteri oli varhaisimpia pääasiassa aurinkoon perustuvia kalentereja. Siinä vuosi oli 365 päivän mittainen ja jaettu kahteentoista 30 päivän kuukauteen, joita seurasi viisi lisäpäivää. Egyptiläisten kuukaudet eivät siis seuranneet kuun todellisia vaiheita. Ne olivat laskennallinen yksikkö, joka lähinnä perinteen takia vastasi summittaisesti kuun kiertoaikaa.

Vuonna 238 eaa. Egyptin faarao Ptolemaios III määräsi egyptiläistä kalenteria uudistettavaksi siten, että joka neljänteen vuoteen oli lisättävä ylimääräinen päivä. Egyptin papisto kuitenkin vastusti tätä ankarasti. Uudistus saatiin toteutetuksi vasta Rooman keisari Augustuksen aikana vuonna 25 eaa. Silloin saatiin aikaan järjestely, jossa tietty

egyptiläisen kalenterin mukainen päivä vuodesta vastasi pysyvästi samaa Roomassa jo tuolloin käytössä olleen juliaanisen kalenterin mukaista päivää. Erotukseksi vanhasta egyptiläisestä kalenterista tätä uudistettua egyptiläistä ajanlaskua sanotaan koptilaiseksi eli aleksandrialaiseksi ajanlaskuksi.

Verrattuna meidän käyttämäämme gregoriaaniseen kalenteriin koptilainen kalenteri on epätarkka, sillä siinä ei ole samanlaisia karkausvuosien poikkeussääntöjä. Koptikalenteriin siis lisätään karkauspäivä myös niinä vuosina, kun gregoriaaninen kalenteri jättää ne väliin. Koptilaisen kalenterivuoden ero todelliseen aurinkovuoteen on 11 minuuttia, gregoriaanisen 25 sekuntia.

Nykyisessä koptilaisessa kalenterissa vuosiluvut alkavat vuodesta 284 jaa., jolloin keisari Diocletianus nousi valtaan ja aloitti kristittyjen vainon. Tämän vuoksi käytetään kalenterista myös nimitystä diokletiaaninen ajanlasku. Järjestelmän vuodet lyhennetään A.M., mikä tulee latinan sanoista *anno martyrum* eli marttyyrien vuonna.

Vaikka etiopialainen kalenteri perustuu koptilaiseen kalenteriin, sen vuodet lasketaan eri tavalla. Etiopialainen kalenteri on 7-8 vuotta meidän kalenteristamme jäljessä. Esimerkiksi Etiopiassa juhlittiin vuosituhaten vaihdetta vuonna 2007.

VUOTUISET JUHLAT

Koptilaisen kalenterin vuotuisia juhlia vietetään sekä Etiopiassa että Egyptissä. Niiden lisäksi vuodenkierron perinteisiin kuuluvat myös islamilaiset juhlat. Juhlatavoissa on mukana paljon vanhempaa kulttuuriperintöä Egyptin, Etiopian ja Lähi-Idän kansoilta, jotka ovat vaikuttaneet toisiinsa jo tuhansia vuosia.

Meille yksi tärkeimpiä eroja omien vuotuisjuhlillemme ja koptijuhlien välillä lienee joulun ajoittuminen ja merkitys. Koptit viettävät joulua koiak-kuukauden 29. päivänä eli 7. tammikuuta gregoriaanisen kalenterin mukaan. Suomalaisille joulun on vuoden tärkein juhla, johon valmistaudutaan pitkään ja jota juhlitaan useita päiviä. Kopteille joulun taas ei ole kovinkaan merkittävä juhla. Pääsiäinen ja Jeesuksen kasteen muistojuhla *timkat* ovat paljon merkittävämpiä.

KUUKAUDET	AJANKOHTA
Thout	11.9.-10.10.
Paopi	11.10-9.11.
Hathor	10.11.-9.12.
Koiak	10.12.-8.1.
Tobi	9.1.-7.2.
Meshir	8.2.-9.3.
Paremhat	10.3.-8.4.
Paremoude	9.4.-8.5.
Pashons	9.5.-7.6.
Paoni	8.6.-7.7.
Epip	8.7.-6.8.
Mesori	7.8.-5.9.
Pi Kogi Enavot	6.9.-10.9.

UUSIVUOSI – JALOKIVILAHJA

Koptilaisen kalenterin vuosi alkaa syksyllä. Etiopialainen uusivuosi on nimeltään *Enkutatash*, Egyptissä samaa juhlaa kutsutaan nimellä *Neyrouz*. Gregoriaanisen kalenterin mukaan tätä uuden vuoden juhlaa vietetään 11. syyskuuta.

Etiopiassa uudenvuoden juhlaan liittyy tarina Saaban kuningattaresta. Etiopialaisen perinteen mukaan heidän kuningashuoneensa polveutuu suoraan Saaban kuningattaresta ja Salomonista Jerusalemin kuninkaasta. Uuden vuoden päivänä Saaban kuningatar palasi matkaltaan Salomonin luo, jolloin päälliköt lahjoittivat hänelle jalokiviä. Enkutatash tarkoittaaakin jalokivilahjaa.

Muinaisessa Egyptissä uudenvuoden juhlan nimi oli Ni-Yarouou eli jokien juhla. Koska arabit eivät tunteneet nimen alkuperää, he sekoittivat sen persialaisen Noeruz-nimiseen uudenvuoden juhlaan, jolloin juhla sai nimen Neyrouz.

Lue lisää Nowruzista: <http://helinamuseo.fi/kouluille/opetuspaketit-verkossa/vuosi-juhlien/#nowruz>

MESKAL

Meskal-juhla on todellisen ristin löytymisen juhlapäivä ja yksi koptikristillisyyden tärkeimmistä juhlapäivistä. Sitä on vietetty Etiopiassa jo 400-luvulta lähtien. Tarinan mukaan Rooman keisarin Konstantinuksen äiti Helena löysi vuonna 326 pyhän ristin, johon Jeesus ristiinnaulittiin.

Meskal-juhlaa vietetään 27. syyskuuta. Silloin poltetaan suuria kokkoja, joiden huipulle kiinnitettyyn ristiin sidotaan juhlan aikaan kukkivia keltaisia kukkia. Meskaliin kuuluu paljon ilonpitoa, tanssimista ja tietysti juhla-ateria.

TIMKAT

Jeesuksen kasteen juhlaa, timkatia vietetään Tobikuukauden 10. päivänä eli 19. tammikuuta ja sen koptikristillisyyden tärkeimpiä juhlia. Juhlaan kuuluu olennaisesti kastautuminen jokeen tai järveen Jeesuksen saaman kasteen muistoksi.

Timkat-juhlan aattoon kuuluvat värikkäät kulkueet. Kulkueissa kirkon alttariin kuuluva *tabot* kääritään värikkäisiin kankaisiin ja kannetaan kansan nähtäväksi. Tabot tarkoittaa näköiskuvaa joko liitonarkista tai taulusta, johon kymmenen käskyä on kirjoitettu. Jokaisen kirkon alttariin kuuluu

tabot, mutta etiopialaisten tarinoiden mukaan jossain heidän lukuisista kirkoistaan sijaitsevat aidot liitonarkki ja kymmenen käskyn taulut. Kukaan ei vain tarkalleen tiedä missä ne ovat.

SHAM EL-NESSIM

Egyptiläinen kevään juhla Sham el-Nessim sijoittuu muinaisegyptiläisen kalenterin kolmanteen, kuivaan vuodenaikaan eli maaliskuun puolivälistä heinäkuun puoliväliin. Vuodenajan nimi oli *shemu*. Tuolloin Niilin vesi oli alhaalla ja pelloilta korjattiin satoa. Ennen Egyptin kristillistymistä sadonkorjuun aikana oli tapana uhrata jumalille. Myöhemmin päivä yhdistyi pääsisäisen viettoon ja nykyisin Sham el-Nessimiä vietetään pääsiäismaanantaina.

Sham el-Nessimiä viettävät Egyptissä sekä kristityt että muslimit. Päivän perinteisiin kuuluvat piknikit puistoissa ja viheralueilla sekä lempeästä länsituulesta nauttiminen.